

Emne nr. 57

L Ø A

Med løe menes her det huset i tunet hvor en hadde høyet og kornet eller bare kornet.

1. Hva kaltes dette huset (løe eller dialektformer av dette ordet, låve etc.)?
2. Hva kaltes et høyhus ute på jordet, på sætra eller i utmarka?
3. Hvilken teknikk var løa på tunet bygd i før man begynte å anvende den moderne reisverksteknikken?
Vi kjenner 3 forskjellige byggemåter som er brukt, men ønsker med dette å få klarlagt den geografiske fordeling.
Disse teknikker er:
 - a) Ren tømring
 - b) Stavteknikk med loddrette staver (stolper) og vannrette beter og stavlægjer. (Gjelder muligens bare Vestlandet). Se fig. 3.
 - c) Skjelterteknikk. Veggen har ved grunnen to eller tre kvarv (omfar), som er laftet sammen. Over dette kommer reiste bord som danner størsteparten av veggene, og over det hele ett eller flere kvarv med tømmer. (Gjelder muligens bare Nord-Norge).
Var en av disse byggemåtene enerådende ved løebygging i bygda, ble alle brukt, eller hadde man andre byggemåter?
4. Dersom det er brukt stav- eller skjelterteknikk vil vi gjerne få vite om også andre hus kunne bli bygd på denne måten (eldhus, smie, båtnaust etc.)
5. Hvordan var rominndelingen av løa? På fig. 1 a-d vises noen grunnplaner. Er noen av disse kjent og hvilken var den vanlige? Var f. eks. fig. 1 a særlig bruk på husmannsplasser og mindre brukt? Er takknemlig for et riss.

6. I løa var det ett, enkelte steder to, rom hvor kornet ble tresket. Hva kaltes dette rommet (låve, lavi, treskelåve, hvelv etc.)?
7. Tresket man i en særskilt kasse? Hva kaltes denne kasse (låvask)? Gjelder muligens bare for en del av Vestlandet.
8. Dersom selve rommet (låven) ble nyttet, hvorledes var veggene behandlet? Flat-teljet og pusset f. eks. til brysthøyde?
Ble rommet avbolket med glatte bord eller lignende under treskingen? Hva kaltes en slik vegg? Tegn inn plassering på en plan.
9. I løa var det også ett eller flere rom der man la høyet og det utreskte kornet (loa). Hva kalte man disse rommene (brot, tuft, golv, stål, rom etc.)?
10. Hvordan ble disse rommene brukt? La man f. eks. høy og korn i samme rom slik at høyet lå under og kornet over, eller hadde man høy og korn i hver sine rom? Hadde man i tilfelle de forskjellige kornslag i samme rommet eller i hver sine rom?
11. I tilfelle høyet og kornet lå i hver sine rom, hadde man da forskjellige navn på de enkelte rom (høygolv, kornolv, kornbrot, byggstål, havrestål etc.)?
12. Hva kalte man massen av høy i løa (høykabbe, høystabbe, høystae, fôrstae, stål) og massen av utresket korn (kornla, kornstae, stål etc.)
Vi har særlig ordet stål i søkelyset. Det forekommer muligens ikke på Østlandet i denne betydning, men vi vet at det noen steder forekommer som navn på rommene i løa og andre steder som navn på det som er i rommet. (Jfr. sp. 10.)
Vi ønsker nøyaktige opplysninger om hvordan ordet er brukt,
Kunne en f. eks. legge flere (høy-)stål i samme rommet (hevdafôr, skrinnfôr etc. hver for seg)?
Kan en si stål om et kornla, eller bruktes det bare om høyet?

13. Dersom et kornrom eller et høyrom ble delt i to etasjer, f. eks. ved at stallen var i løa, brukte man da et bestemt ord for å betegne det rommet som gikk fra grunnen til taket, f. eks. djupstål for å skille det fra rommet over stallen som muligens ble kalt trev, hell, kjell etc.?
14. Var løa i alminnelighet bygd i en etasje, dvs. slik at det ikke ble noe rom under treskelåven?
15. Dersom låvegolv var hevet slik at det ble et rom under dette, og hele huset følgelig virket som et 2. etasjes hus, - foregikk treskingen med tust (slue, sliul, flygel) da i det øverste rommet, og hva het da i tilfelle det underste rommet (underlåve)?
16. Dersom treskingen i en slik bygning foregikk i det underste rommet, het da dette rommet treskelåve eller noe annet? Hva het da det øverste rommet (køyrelåve)? Gjelder muligens bare deler av Telemark.
17. Hvordan var i tilfelle golvet laget i køyrelåven (f. eks. av halvkløvninger med rundingen opp)?
18. I eldre tid, muligens fremdeles, - laget en runde vondler av høy eller halm til dyrene. Hva kaltes vondlene (tått, dott, vondel etc., og tilsvarende verber som vondle tåtter, lage vondler etc.)?
19. Ble vondlene laget i fjøset, i eller ved løa?
20. Dersom vondlene ble laget i løa, ber vi om nøyaktig beskjed om hvor dette foregikk, og om det hadde konsekvenser for byggemåten?
Eks. I en bygd foregikk dette på underlåven. Konsekvensen for byggemåten var at det alltid var dør til underlåven og en glugg i hver av sideveggene på underlåven.
I en annen bygd stod en ute og laget vondlene. Det var da åpning med skyveluke i langveggen inn til høyrommene, men aldri dør til underlåven.

21. Har det vært vanlig å bygge øverste halvdel av løa bredere enn nedre halvdel, (fig. 2) slik at det ble et smalt rom på forsida på hver side av låvebrua? Hva kaltes i tilfelle disse rommene?
22. Hva kaltes reisverkstilbygg på framsida eller baksida av løa (skiker, skykkje, skåle etc.)? Hva ble disse brukt til?
23. Hadde tverrveggene på begge sider av treskelåven noe navn (bolk, brik, etc.)?
24. Eller var det veggpartiet mellom golvet og åpningen i tverrveggen som hadde navn som brik, barm, låvebarm etc.?
25. Hva kaltes åpningen i disse veggene hvor en langet inn høyet eller kornet (låveglugg)?
26. Kunne det være flere åpninger (glugger over hverandre)?
27. Kan det sies noe om hvordan disse tverrveggene var laget?
Se lengdesnittet fig. 10.
28. Var det lysåpning i veggen tvers over for døra? Hva kaltes den?
Spilte den noen rolle for trekken når kornet ble kastet eller drøftet?
29. Var det ventilasjonsåpninger i veggen i høy- eller kornrommene i tømrede løer?
30. I stavløer stod ofte langveggene litt utenfor stolpene.
Hva kaltes rommet eller feltet mellom vegg og stolperekke?
Se fig. 3.
31. Kjørte man høyet eller kornet inntil løa og langet det inn, eller kjørte man det inn på låven? Var det i siste tilfelle slik at en kjørte tvers gjennom låven (bru, lem, eller klopp på begge sider)?
32. Kan det sies noe om hvordan løene var plassert i tun og lende, og hvilke hus som helst skulle stå nærmast. Dersom det var gjennomkjøring, stod da løa på langs eller på tvers av bakken?

33. Hvor ble kornet kaste (på låven, i underlåven, kastelåven etc.)?
34. Er ordet tiendelåve kjent, og er det i tilfelle noen som husker hva slags hus det var?

Fig. 1.

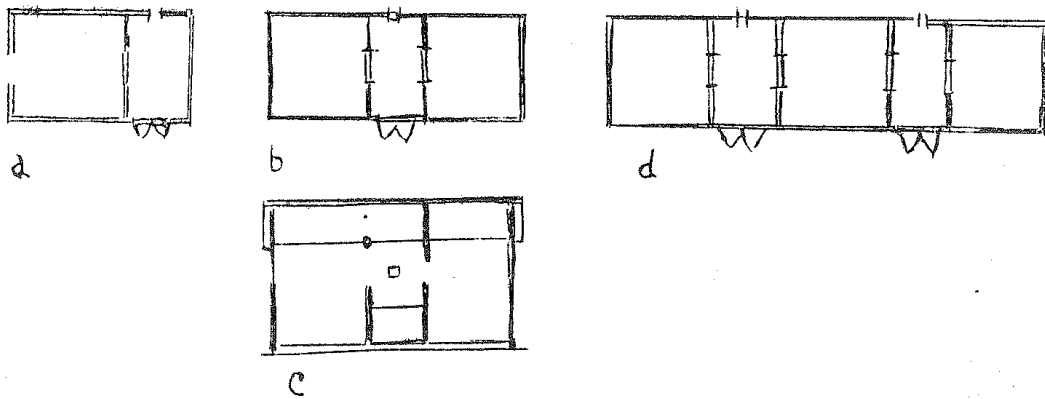

Fig. 2.

Fig. 3.

